

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ФИНАНСИ ЗА ПРЕДПРИЕМАЧИ ЗА 12. КЛАС
(ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА)
КЪМ ИЗБИРАЕМ МОДУЛ /ПРЕДМЕТ ЗА РАЗШИРЕНА ПОДГОТОВКА**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Настоящата учебна програма¹ по финанси за предприемачи е предназначена за профилирана или разширена подготовка на ученици във втори гимназиален етап в профил „Предприемачески“ в 12. клас. Предметът може да се изучава като избираем модул или предмет от разширената подготовка.

Обучението в модул „Финанси за предприемачи“ е обвързано със знанията и компетентностите от областта на икономиката, изградени в рамките на Модул 2 „Пазарна икономика“ и Модул 3 „Стартиране на собствен бизнес“. Същевременно, той допълва изучаваното по технологии и предприемачество в 8. и 9. клас. Практическата насоченост на модула дава възможности за осъществяване на интердисциплинарни връзки със задължителните модули по предприемачеството и предмети като математика, чужди езици, български език и литература, информационни технологии, гражданско образование.

Целта на обучението в модула е учениците да изградят умения и нагласи за финансов мениджмънт – както на личните, така и на корпоративните финанси. Затова той е подходящ не само за тези от тях, които са избрали пътя на стартиране на собствен бизнес, но и на онези, които се насочват към професионално развитие и изграждане на кариера.

Основните акценти в обучението са върху надграждане на теоретичните знания за финансовата сфера, свързани с дейността на предприемача, усъвършенстване на уменията за идентифициране на проблеми, проучване на пазара, генериране и анализиране на идеи, както и формиране на предприемачески начин на мислене за търсене на практически приложими иновативни и творчески решения на идентифицирани проблеми или потребности.

В учебната програма са включени както напълно нови понятия, така и такива, които вече са изучавани по предприемачество, но тук те се разглеждат от друг ъгъл и в друг контекст. Целта е учениците да развият по-задълбочено разбиране на сложни

¹ Настоящата учебна програма по предприемачество за профилирана подготовка за 12. клас „Финанси за предприемачи“ за избираем модул/предмет от разширена подготовка е разработена от фондация „Образование 5.0“. Тя е обект на закрила по Закона за авторското право и сродните му права. „Образование 5.0“ я предоставя безвъзмездно само на училища в системата на училищното и предучилищното образование в България с цел подпомагане на учителите при планирането и организацията на учебния процес. Използването му от организации и лица извън споменатите е изрично забранено. За нарушения на авторските права „Образование 5.0“ ще сезира компетентните органи с оглед ангажиране отговорността на нарушителите.

финансови концепции и техните практически измерения.

Обучението по модула има практическа насоченост и се осъществява под формата на решаване на казуси, като се прилагат творчески методи за генериране на идеи, решаване на проблеми и се насърчава екипната работа, в рамките на която учениците осъществяват и индивидуални задачи като проучвания по различни теми.

Модулът е включен в Планираните дейности на институциите и организациите в областта на финансовата грамотност към изпълнение на Националната стратегия за финансова грамотност на Република България. Информация е достъпна на уебсайта на Министерството на финансите - <https://www.minfin.bg/bg/1491>.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Учебното съдържание е организирано в четири основни теми с подтеми към всяка:

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Понятия
1. Въведение във финансите		
1.1. Финансова грамотност – лична и корпоративна	<ul style="list-style-type: none"> - Посочва примери за прояви на предприемчивост - Разбира значението на финансовата грамотност - Обяснява ролята на предприемчивостта при управлението на финансите - Сравнява личните и корпоративните финанси 	предприемач финанси финансова грамотност лични финанси корпоративни финанси
1.2. Алтернативен разход	<ul style="list-style-type: none"> - Разбира концепцията за ограничеността на ресурсите - Обяснява функцията на парите като измерител на стойността - Посочва алтернативния разход на конкретни житейски или бизнес решения 	ресурси цена алтернативен разход потребности
2. Основни финансови решения		
2.1. Спестяване	<ul style="list-style-type: none"> - Обяснява функцията на парите като средство за натрупване на стойност - Сравнява различни мотиви за спестяване - Оценява необходимостта от спестявания за покриване на 	буфер трезор ликвидност инфлация

	извънредни разходи	
2.2. Инвестиране	<ul style="list-style-type: none"> - Посочва характеристиките на основни видове инвестиционни инструменти - Разбира зависимостта между риск и доходност - Оценява необходимостта от инвестиране в бизнеса 	акции индекси борсовотъргувани фондове взаимни фондове виртуални валути диверсификация
2.3. Поемане на дълг	<ul style="list-style-type: none"> - Аргументира финансирането на определени решения чрез поемане на дълг - Избира кредит с оптимални условия измежду различни алтернативи - Оценява с какъв приоритет да погасява различни задължения 	кредитоспособност годишен процент на разходите p2p кредитиране
3. Управление на финансите		
3.1. Активи и пасиви	<ul style="list-style-type: none"> - Посочва различни видове счетоводни активи и пасиви - Разбира разликата между счетоводен и личен баланс - Оценява значението на активите и пасивите в личните финанси 	актив пасив счетоводен баланс личен баланс нетни активи
3.2. Приходи, разходи, постъпления и плащания	<ul style="list-style-type: none"> - Обяснява разликата между приходи и постъпления - Обяснява разликата между разходи и плащания - Взема решение за отлагане на плащане при покупка 	приходи разходи доходи постъпления плащания
3.3. Финансов мениджмънт	<ul style="list-style-type: none"> - Разбира значението на целеполагането и планирането за постигането на желаните резултати - Посочва ресурсите, необходими за постигането на конкретна цел - Обяснява ролята на бюджетите за мениджмънта 	финансов мениджмънт житейски събития бюджет личен бюджет корпоративен бюджет
3.4. Бюджетиране	<ul style="list-style-type: none"> - Оценява необходимостта от мониторинг върху изпълнението на бюджета 	бюджетен баланс бюджет за паричните

	<ul style="list-style-type: none"> - Анализира бюджетни отклонения - Съставя различни видове бюджети 	<p>потоци бюджет за приходите и разходите</p>
3.5. Финансов резултат	<ul style="list-style-type: none"> - Разбира разликата между загуба и пропуснати ползи - Обяснява разликата между реализирана и нереализирана загуба или печалба - Изчислява финансов резултат 	<p>финансов резултат печалба загуба нереализирана печалба нереализирана загуба пропуснати ползи</p>
4. Финансите и обществото – потребности, рискове и солидарност		
4.1. Данъци	<ul style="list-style-type: none"> - Оценява необходимостта от събиране на данъци за удовлетворяване на обществени потребности - Разбира разликата между осигуровки и данъци - Аргументира позицията си по въпроси, свързани с обществени ресурси 	<p>данък осигуровка обществени блага държавно управление държавен бюджет</p>
4.2. Пенсионирание	<ul style="list-style-type: none"> - Оценява необходимостта от дългосрочно финансово планиране - Избира между допълнителни възможности за осигуряване на доходи в пенсионна възраст - Анализира възможности за ранно пенсиониране 	<p>пенсия солидарност тристълбов модел</p>
4.3. Застраховане	<ul style="list-style-type: none"> - Аргументира застраховането като средство за противодействие на различни рискове - Посочва аргументи за сключване на застраховка - Оценява необходимостта от животозастраховане 	<p>риск самоучастие премия обезщетение</p>
4.4. Даряване	<ul style="list-style-type: none"> - Посочва различни мотиви за даряване - Избира кауза, за която да направи дарение - Обяснява целите на корпоративната социална отговорност 	<p>дарение социална справедливост корпоративна социална отговорност данъчни облекчения</p>

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки от работа в клас, участие в дискусии	35%
Текущи оценки от индивидуалните задачи в рамките на работата по казусите	15%
Текуща оценка от представяне и защита на решенията на казусите	20%
Оценки от решенията на казусите	30%

Годишен брой часове за изучаване на модула – 31 часа

Препоръчително разпределение на часовете:

За нови знания	14 часа	45%
За практически дейности – решаване на казуси	13 часа	43%
За обобщение и рефлексия	2 часа	6%
За контрол и оценка	2 часа	6%

Бележка: В часовете за нови знания се представят основните теоретични постановки в съответната тема, насочени към усвояването на знания относно новите понятия. Провеждането на дискусии и беседи в тези часове цели изграждането на нагласи и отношения към конкретните въпроси. Те се утвърждават при работата по казуси в часовете за упражнения. Решаването на самите казуси изисква провеждане на допълнителни проучвания.

Дейности и междупредметни връзки

Дейностите се осъществяват като екипна работа при решаване на конкретен казус по всяка от темите, включени в учебното съдържание.

1. Примерни дейности в класната стая:

- 1.1. Работа върху задачи за актуализиране на знанията по темата.
- 1.2. Запознаване с и обсъждане на поставения казус.
- 1.3. Разпределяне по екипи, планиране на дейностите по казуса и разпределяне на задачите.

- 1.4. Провеждане на проучвания, обработване и анализиране на информацията.
- 1.5. Представяне на решенията на всеки екип по казусите.
- 1.6. Дискусии върху представянето на решенията на казусите.

2. Примерни дейности извън училище:

- 2.1. Посещения на предприятия и срещи с предприемачи включително организации от финансовия сектор.
- 2.2. Търсене, обработване и анализиране на допълнителна информация по казусите.
- 2.3. Обсъждане по екипи на решения по казусите и оформяне на презентация.

Междупредметни връзки:

- **Предприемачество** – осъществява се връзка с изучаваните компетентности по задължителните модули, свързани с различни аспекти на предприемачеството като основа за осъществяването на работата по казусите.
- **Математика** – учениците прилагат на практика своите компетентности при обработката на данни от проучвания, както и при извършване на основни за вяска икономическа дейност калкулации.
- **Информационни технологии** – връзка с изградените компетентности за търсене, съхраняване и обработка на информация от различни онлайн източници.
- **Чужди езици** – усвоените компетентности по чужди езици дават възможност на учениците да ползват разнообразни източници, да се запознаят с най-новите тенденции в бизнеса, да създават и развиват партньорства с ученици в рамките на международни проекти.
- **Психология** – връзка с изградените компетентности в предходните класове като основа за усвояване на нови знания и умения за анализ на потребителското поведение.

ЛИТЕРАТУРА

1. Йоловски, Д., Делинешева, М. (2020). **Предприемачество за профилирана подготовка** – Модул 2 „Пазарна икономика“. София: Образование 5.0.
2. Делинешева, М. Йоловски, Д., (2021). **Предприемачество за профилирана подготовка** – Модул 3 „Стартиране на собствен бизнес“. София: Образование 5.0.
3. Йоловски, Д., Делинешева, М. (2021). **Предприемачество за профилирана подготовка** – Модул 4 „Управление на

- предприемаческата дейност“. София: Образование 5.0.
4. Бобева, Д., Йоловски, Д. (2018). Лични финанси: въведение. София: Джуниър Ачийвмънт България.
 5. Йоловски, Д., Делинешева, М. (2018). Практични финанси. София: Джуниър Ачийвмънт България.
 6. Йоловски, Д., М. Делинешева. (2020). Работни листове към модул 2 „Пазарна икономика“. София: Образование 5.0.
 7. Делинешева, М., Д. Йоловски. (2021). Работни листове към модул 3 „Стартиране на собствен бизнес“. София: Образование 5.0.
 8. Делинешева, М., Д. Йоловски. (2021). Работни листове към модул 4 „Управление на предприемаческата дейност“. София: Образование 5.0.
 9. Учебна програма по предприемачество за 11. клас за профилирана подготовка. (2018). Министерство на образованието и науката. <https://www.mon.bg/bg/100598>
 10. Национална стратегия за финансова грамотност на Република България. (2021). Министерски съвет на Република България. <https://www.minfin.bg/bg/1491>
 11. План за действие (2021-2025 г.) към Националната стратегия за финансова грамотност на Република България. Министерски съвет на Република България. <https://www.minfin.bg/bg/1491>